

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№11
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 310 sahifa,
4-noyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woosyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Oilaning maktabgacha yoshdagi bolalar estetik tarbiyasidagi o'rni	24
<i>Abdullayeva Ma'sudaxon Abdubannayevna</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarini pedagogik faoliyatga metodik tayyorlash texnologiyalari	27
<i>Abdubannoyeva Muxlisaxon Iqboljon qizi, Abdullayev Alibek Qodiraliyevich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida bulutli xizmatlardan foydalanish zaruriyati	30
<i>Abdullayev Alibek Qodiraliyevich, Turdaliyeva Muslimaxon Jahongir qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida fortepiano chalishni o'rgatish metodikasi	34
<i>Abduvaxobova Nilufar Abdumannon qizi</i>	
Maktabda fizika fanini o'qitishda innovatsion yondashuv	38
<i>Alinazarova Mahfuza</i>	
Tasavvufdagi "komil inson" konsepsiyasining hozirgi ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv sifatida talqini	43
<i>Aqilxonov Saidolimxon Abdurashid o'g'li</i>	
Tabiiy-ilmiy savodxonlikni shakllantirish omillari va pedagogik shart-sharoitlar	48
<i>Choriyeva Gulbaxor Shotemirovna</i>	
Robototexnika fanini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanib mustaqil ta'limni tashkil etish	53
<i>Elmonov Sirojiddin Mamadiyarovich</i>	
Xalqaro baholash dasturlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash bo'yicha jahon tajribasi	58
<i>Ergasheva S. T.</i>	
Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning kognitiv salohiyatini rivojlantirish	61
<i>Eshmamatova Dilnoza Jovli qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy salohiyatini oshirishda tarbiyachi mahorati	64
<i>Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi</i>	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish	68
<i>Hojikarimova Gulasal Tadjaliyevna</i>	
Xorijiy talabalarga o'zbek tilini o'rgatishda elektron platformalar yaratish	71
<i>Jo'rayeva Matluba</i>	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun raqamli ta'lim muhitini modellashtirish va uning samaradorlik omillari	74
<i>Komilova Z. X.</i>	
O'qituvchi kasbiy faoliyatida muloqot madaniyati	80
<i>M. Yu. Mahkamova</i>	
Psixologiya fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va talabalarda tahliliy fikrlashni shakllantirish masalalari	86
<i>Madazizova Difuza Raxmatullayevna</i>	
Integrating Listening and Speaking Skills in ESP (English for Specific Purposes) Classes	90
<i>Madina Tilavova</i>	
Bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida neyropedagogik yondashuvlar	94
<i>N. O. Saidova</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida radiologiya fanini o'qitishda raqamli texnologiyalarning metodologik roli	99
<i>Nazarova Gulchexra Shuxratdjonovna</i>	
Ijodkorlik tushunchasining mohiyati va uning ta'limdagi roli	103
<i>Ochilova Dilbar Isroilovna</i>	
Alaliyani boshqa nutqiy nuqsonlar bilan farqli xarakteristikasi	108
<i>Oripova Zilola</i>	
Ingliz tilini o'qitishda suggestopediya metodini joriy etishning samaradorligi	113
<i>Pulatova Sitora Abdurazzoq qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari menejerlarining kasbiy-boshqaruv kompetentligi tushunchasi va uning tarkibiy qismlari	118
<i>Qarshiboyev Sharof Egamnazarovich</i>	
Koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning yosh badmintonchilar texnik-taktik tayyorgarligiga ta'siri	122
<i>Qurbanova Ilmira Alisher qizi</i>	

Blended Learning	125
Quvandikova Xadicha	
Fizika darslarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish	129
Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li	
"Qurilish jarayonlari texnologiyasi" fanida loyihalash kompetentligining tarkibiy tuzilmasi va uni raqamli ta'limga moslashtirish	135
Raxmonova Nazokat Umaraliyevna	
Vitagen texnologiyalar asosida talabalar mediamentalitetini rivojlantirishda sun'iy intellekt (AI) dasturlaridan foydalanishning tahliliy modeli	140
Rustamova Nodira Rustamovna	
Talabalarda kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish usullari	145
Sitora Toshmatova	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ kompetensiyani shakllantirishning zaruriyati	149
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Musiqqa ta'limining pedagogik asoslari va metodik tizimi	153
Toshpulatova Saida Kuzibaevna	
Texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlardan foydalanish	158
Turdiyeva Shahzoda Eshdavlat qizi	
Enhancing University Students' Self-Directed Learning Through Edtech Tools	161
Ulasheva Lobar	
Fanlararo loyiha ishlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning dizayn fikrlash salohiyatini oshirish	164
Valiyeva Nargiza Athamboyevna	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari	169
Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi	
Sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'lim platformalari: samaradorlik tahlili va pedagogik yondashuvlar	173
Xanbabayev Xakimjon Ikramovich, Erkinov Jasurbek Hasanjon o'g'li	
Tasavvufdagi "muhosaba" va "tafakkur" amallarining o'z-o'zini refleksiya metodlari sifatida qo'llanilishi	176
Xoshimov Nuriddin Mamadaliyevich	
Milliy sport va ommaviy o'yinlarning badiiy-estetik ahamiyati	182
Yaxyayeva Sojida Abdurahimovna	
Ota-ona mehrining bola psixologiyasiga ta'siri	185
Yulchiyeva Shohsanam Dilshod qizi	
Nutq rivojlanishi orqada qolgan bolalarda qo'llaniladigan innovatsion usullari samaradorligi	189
Ahmedova Nargiza Muzaffarovna	
Факторы, сдерживающие развитие науки в контексте требований к диссертационным работам	193
Зайналов Жахонгир Расулович, Нурмухамедов Аббос Мамадалиевич, Шадманов Камолиддин Кажакджанович, Самигова Нодира Хамидуллаевна	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	197
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Психологическая консультация: современная практика, задачи и перспективы развития	203
Раупова Шохида Ахроровна	
Подготовка будущих педагогов к инклюзивному обучению детей с ограниченными возможностями здоровья: задачи и перспективы	207
Сайфутдинова Насиба Нурматовна	
Формирование иноязычной грамотности у курсантов военных вузов: социально-психологические факторы	211
Сулейманова Нилуфар Камиловна	
O'qituvchi shaxsiy kompetensiyasining mohiyati va pedagogik faoliyatdagi o'rni	214
Abdiraxmonova Guliston Muzaffar qizi	
Bolalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirish jarayonining milliy va umuminsoniy tamoyillari	218
Abdumutalipova Gulshodaxon Nurbek qizi	
Fuqarolik jamiyatida huquqiy madaniyat va uni rivojlantirish jarayonlari	221
Abdusalimova Shaxnoza Quduratullayevna	
Ta'lim menejmenti tizimida o'qituvchining nutq madaniyatini rivojlantirish strategiyalari	224
Abduxalilova Iroda Nozimxonovna	

O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalashda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"ning ustuvor vazifalari	229
Abirova Umida Nazarovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida differensiyalashtirilgan dars mashg'ulotlarini tashkil etishga o'rgatish (kompetentligini shakllantirish/rivojlantirish) usullari.....	232
Adhamova Diyora Sanjar qizi	
Musobaqa faoliyati samaradorligini oshirishda sambochilarning energiya sarfi va tiklanish mexanizmlari tahliliy	239
Tangriyev Abdukarim Tovashevich	
Aksiologik yondashuv asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining harakat faolligini takomillashtirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati.....	244
Hafizov Shahriyor Shavkatovich	
Bo'lajak tarbiyachilarning transversal: tanqidiy va innovatsion fikrlash kompetensiyalari	248
Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi	
Axborotning gnoseologik mohiyati.....	256
Kamolova Munajatxon Jaloldinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari	259
Mamatova Aziza Bo'riboyevna	
Akademik litseylarda kimyo fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	262
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich	
Pedagogik oliy ta'limda talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini korporativ madaniyat asosida rivojlantirish metodikasi.....	267
Maxkamova Dilafruz Aliyevna	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun xorijiy tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuv	271
Normamatova Kamola Gulmamat qizi	
O'zbek tili izohli lug'atida iboralarning grammatik tavsifi (bosh komponentli iboralar misolida).....	274
S. Sh. Azamatova	
Oila instituti va gender tenglikni ta'minlashning ijtimoiy-huquqiy muammolari	277
Salayeva Aziza Muhammadmurot qizi	
Gender yondashuv asosida talaba-qizlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning namunaviy mezonlari.....	282
Xolova Mohigul Shavkatovna	
Pedagogika yo'nalishi talabalari huquqiy savodxonligini rivojlantirish metodlarini takomillashtirish.....	287
Xudoyberganov Atham	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida leksik komponentlikni TRIZ texnologiyasi yordamida rivojlantirish	291
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Fayzullayeva Nazokat Uchqun qizi	
Цифровизация и трансформация образования как социально-педагогическое явление	295
Кадирова Наргиза Азаматовна	
Методика формирования креативного мышления у студентов-филологов на основе проблемно-ориентированных заданий (на материале английского языка)	298
Мамырбаева Дина	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	304
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	

VITAGEN TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TALABALAR MEDIAMENTALITETINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'YI INTELEKT (AI) DASTURLARIDAN FOYDALANISHNING TAHLILIIY MODELI

Rustamova Nodira Rustamovna

PhD, Dotsent, Psixologiya va pedagogika kafedrası,
ISFT instituti, Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya: Mazkur maqolada vitagen texnologiyalar asosida oliy ta'lim muassasalari talabalari mediamentalitetini rivojlantirish jarayonida sun'iy intellekt dasturlaridan foydalanishning ilmiy-metodik asoslari tahlil qilingan. Tadqiqotda ChatGPT, HeyGen, Gamma, CanvaAI, TilmochAI, QuillBot, Copilot, Perplexity, Claude va D-ID kabi o'nta ilg'or AI dasturlarining talaba shaxsining vitagen tajribasini faollashtirish, refleksiv fikrlashni qo'llab-quvvatlash va media madaniyatni shakllantirishdagi imkoniyatlari tahliliiy jihatdan ochib berilgan. Tahlil natijasida mediamentalitetni rivojlantirishning uchta asosiy yo'nalishi – aksiologik, refleksiv va kommunikativ yo'nalishlar bo'yicha AI integratsiyasining model sxemasi ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: vitagen texnologiyalar, mediamentalitet, sun'iy intellekt, refleksiv fikrlash, raqamli ta'lim.

Abstract: This article analyzes the scientific and methodological foundations of using artificial intelligence applications in developing university students' media mentality through vitagen technologies. The study examines the potential of ten advanced AI platforms – ChatGPT, HeyGen, Gamma, CanvaAI, TilmochAI, QuillBot, Copilot, Perplexity, Claude, and D-ID – in activating students' vitagen experience, supporting reflective thinking, and shaping media culture. Based on the analysis, a model of AI integration into three key dimensions of media mentality development – axiological, reflective, and communicative – has been designed.

Key words: vitagen technologies, media mentality, artificial intelligence, reflective thinking, digital education.

Аннотация: В статье проанализированы научно-методические основы использования программ искусственного интеллекта в процессе развития медиаменталитета студентов высших учебных заведений на основе витагенных технологий. В исследовании раскрываются возможности десяти современных AI-платформ – ChatGPT, HeyGen, Gamma, CanvaAI, TilmochAI, QuillBot, Copilot, Perplexity, Claude и D-ID – в активизации витагенного опыта обучающихся, поддержке рефлексивного мышления и формировании медиакультуры. В результате анализа разработана модель интеграции AI по трём основным направлениям развития медиаменталитета: аксиологическому, рефлексивному и коммуникативному.

Ключевые слова: витагенные технологии, медиаменталитет, искусственный интеллект, рефлексивное мышление, цифровое образование.

KIRISH

XXI asrda raqamli transformatsiya jarayoni ta'lim tizimining barcha bo'g'inlariga chuqur kirib bordi. Ushbu o'zgarishlar shaxsning mediamentalitetini – ya'ni media vositalari orqali fikrlash, anglash, baholash va ijtimoiy o'zini ifodalash madaniyatini – ta'limdagi asosiy kompetensiyalardan biriga aylantirdi [Rustamova, 2023].

Vitagen texnologiyalar bu jarayonda markaziy o'rinni egallaydi, chunki ular talabaning shaxsiy hayotiy tajribasini o'quv faoliyatiga integratsiya qilish tamoyiliga asoslanadi. Aynan shu yondashuv orqali media olamidagi axborot oqimlari shaxsning ma'naviy, kognitiv va aksiologik tizimi bilan uyg'unlashadi hamda ularni ijodiy o'zlashtirishga xizmat qiladi [Vygot'skiy, 1982].

So'nggi yillarda vitagen texnologiyalarning yangi bosqichi – sun'iy intellekt (AI) integratsiyasi shakllanmoqda. ChatGPT, CanvaAI, HeyGen kabi ilg'or raqamli vositalar talabalarning tahliliy fikrlashini rivojlantiruvchi, raqamli hikoya yaratish (digital storytelling) va refleksiya (aks ettirish) ko'nikmalarini chuqurlashtiruvchi samarali platformalarga aylanmoqda.

Maqolaning maqsadi – vitagen texnologiyalar asosida talabalarning mediamentalitetini rivojlantirish jarayonida o'nta ilg'or AI dasturining pedagogik imkoniyatlarini tizimli tahlil qilish, hamda ushbu asosda AI–Vitagen integratsion modelini ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda vitagen texnologiyalar va sun'iy intellektning ta'lim jarayoniga integratsiyasi masalasi ilmiy tadqiqotlarda keng yoritilmoqda. Anderson (2022–yil) vitagen pedagogikasini refleksiv o'qitishning samarali modeli sifatida talqin etib, shaxsiy tajriba bilan bilish faoliyati o'rtasidagi uzviy bog'liqlikka e'tibor qaratgan. Miao va Holmes (2023–yil) sun'iy intellekt ta'lim jarayonida qaror qabul qilishni individuallashtirish hamda o'qituvchining tahliliy faoliyatini qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini asoslagan. Rustamova (2023–yil) vitagen texnologiyalar yordamida mediamentalitetni shakllantirishning kognitiv va aksiologik asoslarini chuqur tahlil etgan. Floridi (2019–yil) va Gardner (2020–yil) asarlarida raqamli madaniyat hamda axborot etikasi o'quvchining ongli media xatti-harakatini rivojlantirishda muhim omil sifatida talqin etilgan. Mazkur tadqiqotlar sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish orqali vitagen yondashuvni takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslarini yanada mustahkamlab beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot quyidagi ilmiy metodlarga asoslandi. Avvalo, tizimli tahlil metodi sun'iy intellekt (AI) dasturlarining pedagogik integratsiya darajasini aniqlash hamda ularning ta'lim jarayoniga moslashuvini baholash maqsadida qo'llanildi. Shu bilan birga, eksperimental kuzatuv metodi 2023–2025–yillar davomida 5 ta oliy ta'lim muassasasida (ISFT, ChirchiqDPU, JizzaxDPU, TSTU va NIU) o'tkazilgan mediamentalitet darslari asosida AI vositalaridan foydalanish samaradorligini aniqlash imkonini berdi. Kvalitativ tahlil metodi yordamida 317 nafar talaba fikrlari o'rganilib, ularning AI vositalari orqali vitagen topshiriqlarni bajarishdagi refleksiv faolligi, ijodiy fikrlash darajasi va o'zini ifodalash ko'nikmalari chuqur tahlil etildi. Yakuniy bosqichda SWOT-tahlil qo'llanilib, har bir dastur bo'yicha kuchli jihatlar, rivojlanish imkoniyatlari, mavjud omillar va istiqbolli yo'nalishlar aniqlanib, ularning ta'lim jarayoniga ijobiy ta'siri ilmiy asosda baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Vitagen texnologiyalar va AI sintezi mohiyati.

Vitagen yondashuvning markazida insonning o'z hayotiy tajribasini o'quv jarayonining asosiy manbaiga aylantirish g'oyasi turadi. Bu yondashuvda talaba nafaqat bilim oluvchi subyekt, balki o'zining hayotiy kuza-tuvlari, hissiyotlari va tajribalarini tahlil qilib, ularni yangi bilimlar yaratish jarayoniga faol qo'shuvchi ishtirok-chiga aylanadi [Rustamova, 2022–yil]. Vitagen texnologiyalar mohiyatan insoniy tajribaning bilishga aylanish mexanizmini ifodalaydi. Bu jarayonda o'tmish va hozirgi hayotiy voqealar o'quv mazmuni bilan uyg'unlashadi, natijada shaxs o'zining "ichki tajriba arxivi" bilan ishlashni o'rganadi.

AI texnologiyalarining vitagen tizimidagi o'rni.

Sun'iy intellekt (AI) vositalari vitagen jarayonni sezilarli darajada kengaytiradi, avtomatlashtiradi va uni vizual shaklda ifodalash imkonini beradi. Agar vitagen texnologiyalar o'tmishdagi tajribani anglash va o'zlash-tirishning tabiiy mexanizmini ta'minlasa, AI bu jarayonni raqamli aks ettirish va refleksiya vositasiga aylantiradi. Masalan, ChatGPT yordamida talaba o'zining hayotiy voqeasini yozma shaklda tahlil qilganda, sun'iy intel-lekt unga mazmunni strukturalash, semantik aniqlik kiritish va mantiqiy izchillikni ta'minlashda yordam beradi. Bu jarayon refleksiv yozuvni (reflection writing) osonlashtiradi va shaxsiy tajriba bilan ilmiy bilim o'rtasida mustahkam intellektual ko'prik yaratadi.

HeyGen platformasi esa "shaxsiy ovozli hikoya" (personal voice story) yaratish imkonini beradi. Bunda talaba o'zini vizual va audio formatda ifoda etib, o'zlikni anglash va shaxsiy obrazni shakllantirish bosqichini kuchaytiradi. Talaba nafaqat matnli fikrlarini, balki hissiy holatini va nutqiy o'ziga xosligini ham ifodalaydi. Ushbu jarayon "vitagen avtoportret" deb nomlanadi – bu shaxsiy media-identitetni shakllantirish jarayonidir hamda u mediamentalitetning kommunikativ komponentiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

CanvaAI esa vitagen jarayonni vizual ifodalash vositasi sifatida xizmat qiladi. Talaba o'zining hayotiy hodisasi yoki tajribasini media-post, infografika yoki taqdimot shaklida dizaynlash orqali uni ko'rgazmali reflek-siya darajasiga olib chiqadi. Bu jarayonda estetik idrok, semantik tuzilma va muloqot madaniyati uyg'unlashadi.

AI – vitagen ko'paytiruvchi mexanizm (amplifier).

Shunday qilib, AI vositalari vitagen texnologiyalar uchun ko'paytiruvchi (amplifier) rolini bajaradi. U shaxsiy tajriba, refleksiv fikrlash va raqamli ijodiylik o'rtasida o'quv ko'prigini yaratadi. Vitagen jarayonning mohiyati "o'ylash va qayta anglash" bo'lsa, AI uni "ifodalash va aks ettirish" bosqichiga olib chiqadi. Bu esa talabanning o'quv faoliyatini ko'pkanalli (multimodal) tajribaga aylantiradi.

Masalan, talaba "Axborot ishonchliligi" mavzusida vitagen topshiriq bajarish jarayonida ChatGPT yordamida axborotga bo'lgan ishonch haqidagi shaxsiy tajribasini yozma shaklda ifodalaydi, QuillBot vositasi orqali til va uslubni refleksiv tahrirlaydi, CanvaAI dasturi yordamida o'z natijalarini infografik tarzda vizual ko'rinishga keltiradi hamda HeyGen platformasi asosida nutq orqali mini-video yaratadi. Shu tariqa, bitta vitagen topshiriq to'rtta kognitiv bosqichni – fikrlash, tahrirlash, vizualizatsiya va ifoda jarayonlarini – o'z ichiga oladi. Bu integrallashgan jarayon talabanning o'quv faoliyatini chuqurlashtirib, uni faqat bilim egallovchiga emas, balki raqamli tafakkurga ega, refleksiv va ijodkor shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

AI vositalarining kognitiv va aksiologik ta'siri.

Sun'iy intellekt (AI) integratsiyasi vitagen texnologiyalarni faqat texnik jarayon emas, balki aksiologik, ya'ni qadriyatlarga asoslangan tizim sifatida shakllantiradi. Talaba AI vositalaridan foydalanish jarayonida o'z axborot manbalariga tanqidiy yondashishni, ma'lumotni qayta ishlab, uning ma'naviy va ijtimoiy qiymatini tahlil qilishni o'rganadi. Masalan, PerplexityAI yordamida talabalar biror mavzuga oid turli manbalarni solishtirib, axborotning haqqoniylik darajasini aniqlaydilar; Claude platformasi orqali ular hodisalarni turli falsafiy nuqtai nazardan tahlil etadilar; TilmochAI esa tilni madaniyat bilan uyg'unlashtirgan holda tarjima orqali global fikrlashni rivojlantiradi. Bunday jarayon mediamentalitetning aksiologik qatlamini boyitadi: talaba endi faqat ma'lumot iste'molchisi emas, balki ma'lumotni axloqiy, madaniy va refleksiv mezonlar asosida qayta ishlab, uni ijtimoiy qiymatga ega ijodiy mahsulotga aylantiruvchi subyekt sifatida shakllanadi.

AI – vitagen refleksiyaning yangi modeli.

Sun'iy intellekt bilan ishlash shaxsiy refleksiya jarayonini avtomatlashtirmaydi, aksincha, uni chuqurlashtiradi va ma'noli anglash bosqichiga olib chiqadi. Masalan, ChatGPT bilan olib borilgan muloqot jarayonida talaba o'z savollariga javob izlar ekan, sun'iy intellekt unga o'z fikrlarini qayta tahlil qilish, alternativ qarashlarni kashf etish hamda o'z tafakkurini yanada tizimlashtirish imkonini beradi. Bu jarayon "raqamli refleksiya" deb ataladi – ya'ni shaxsning o'z tafakkurini AI yordamida aks ettirishga o'rganadigan yangi intellektual bosqichi.

Vitagen-AI sintezi natijalari.

Vitagen va AI integratsiyasi natijasida talabanning kognitiv, emotsional, ijtimoiy va madaniy jihatlari muvozanatli rivojlanadi. Kognitiv jihatdan, talaba bilimni o'z shaxsiy tajribasi bilan bog'lab, uni mustaqil tahlil qiladi; emotsional jihatdan, u o'z his-tuyg'ularini media vositalar orqali estetik tarzda ifodalashni o'rganadi; ijtimoiy jihatdan, u media platformalar yordamida o'z tajribasini boshqalar bilan konstruktiv tarzda baham ko'radi; madaniy jihatdan esa, raqamli madaniyatda o'zining qadriyat pozitsiyasini shakllantiradi va uni ijobiy media faoliyati orqali namoyon etadi.

Shunday qilib, AI vositalari vitagen yondashuvning evolyutsion bosqichini ifodalaydi: ular insoniy tajribani raqamli ong bilan bog'laydi, mediamentalitetni esa o'zaro anglash, refleksiya va yaratuvchanlikning uyg'un tizimiga aylantiradi. Bu integratsiya o'quvchi shaxsining ijodiy tafakkurini kuchaytirib, uni raqamli jamiyatda faol, mas'uliyatli va axloqiy jihatdan yetuk subyekt sifatida shakllantiradi (1-jadval).

1-jadval: Mediamentalitet komponentiga ta'sir etuvchi AI dasturlarining tahliliy tavsifi

No	Dastur nomi	Asosiy funksiyasi	Mediamentalitet komponentiga ta'siri	Amaliy natija
1	ChatGPT	Tahliliy fikrlash, refleksiya, esse yaratish	Refleksiv	Talaba o'z fikrlarini tuzilmali ifodalaydi
2	HeyGen	Video-avator, ovoqli hikoya yaratish	Kommunikativ	Shaxsiy identifikatsiya, mediaifoda
3	Gamma	Prezentatsiya va vitagen stsensariy yaratish	Aksiologik	Axborotni qiymat nuqtai nazaridan baholash
4	CanvaAI	Vizual dizayn, infografika	Kommunikativ	Estetik mediafikrlash
5	TilmochAI	Lingvistik tarjima, semantik aniqlik	Kognitiv	Til mediamentalitetini kengaytiradi

6	QuillBot	Stilistik tahrir, yozuv tili refleksiysi	Refleksiv	Til tafakkurining moslashuvchanligi
7	Copilot	Koding, tahliliy algoritmlar	Kognitiv	Mantiqiy fikrlashni o'stiradi
8	PerplexityAI	Axborotni izlash va izohli tahlil	Aksiologik	Axborot tanlash madaniyatini rivojlantiradi
9	Claude	G'oya ishlab chiqish, esse konstruksiyasi	Refleksiv	G'oyaviy vitagen muvozanat
10	D-ID	Sun'iy ovoz va yuz animatsiyasi	Kommunikativ	Mediaviy o'zini ifoda qilish (self-expression)

Mediamentalitet komponentlari va AI integratsiyasi.

Mediamentalitetning asosiy komponentlari – aksiologik, refleksiv va kommunikativ yo'nalishlar – sun'iy intellekt (AI) vositalari integratsiyasi orqali yangi ilmiy–pedagogik mazmun kasb etadi.

Aksiologik komponent talabani media axborotni qadriyat mezonlari asosida baholash qobiliyatini shakllantiradi. Bu jarayonda AI vositalari quyidagi yo'nalishlarda samarali ishlaydi: PerplexityAI – axborotning ishonchligini tahlil qiladi; Gamma – vizual qadriyat modeli yaratadi; ChatGPT – har bir g'oyaning etik talqinini izohlaydi va baholashda refleksiv yondashuvni rivojlantiradi.

Refleksiv komponent talabani o'z fikr va his-tuyg'ularini tahlil qilish, o'zgarish jarayonlarini kuzatish va ularni ilmiy ifoda etish qobiliyatini oshiradi. Bu bosqichda ChatGPT refleksiv dialogni modellashtiradi, QuillBot yozma nutqni reflektiv tahrirlaydi, Claude esa ichki muloqotdan yangi g'oyalar yaratish imkonini beradi.

Kommunikativ komponent talabani o'z fikrini media muhitda ifodalash madaniyatini rivojlantiradi. HeyGen va D-ID dasturlari shaxsiy media-avatar orqali ta'sirchan nutq yaratishga yordam beradi, CanvaAI esa kommunikativ estetika – dizayn, ritm va ko'rkamlikni ta'minlaydi.

AI integratsiyasining empirik natijalari.

2024–yilda ISFT va BUI oliy ta'lim muassasalarida o'tkazilgan tajriba–sinov jarayonida 240 nafar talaba ishtirok etdi. Uch oy davomida AI vositalari asosida vitagen topshiriqlar bajarildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, 68 % talabalarda refleksiv fikrlash darajasi oshdi, 74 % talabalarda mediaetik baholash ko'nikmalari rivojlandi, 59 % talabalar o'zini media ifoda qilishda (mediaviy ekspressiyada) erkinlashdi, 82 % ishtirokchilar esa AI vositalarini "ijodiy yordamchi" sifatida baholadi. Ushbu natijalar vitagen texnologiyalarni AI vositalari bilan uyg'unlashtirish mediamentalitetni rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanini tasdiqlaydi.

Vitagen texnologiyalar oddiy metod emas, balki shaxsiy tajribaning intellektual refleksiyasiga asoslangan falsafiy–pedagogik tizimdir. Sun'iy intellekt esa ushbu refleksiyani raqamli amplifikatsiya, ya'ni kuchaytirish mexanizmi sifatida namoyon etadi. Pedagogik nuqtai nazardan, AI vositalari yordamida o'qituvchi endilikda faqat bilim manbai emas, balki mediamentor rolini egallaydi – u AI texnologiyalari yordamida talabani o'z "men"ini ifodalash va rivojlantirishga ko'maklashadi.

Masalan, HeyGen yordamida talaba o'zining "hayotiy voqeasi"ni sun'iy ovoz bilan hikoya qiladi, ChatGPT orqali o'sha voqeani tahliliy tarzda qayta yozadi, CanvaAI yordamida esa uni media-poster shakliga keltiradi. Natijada, bu jarayon vitagen spiralni hosil qiladi: tajriba → refleksiya → mediaifoda → ijtimoiy almashinuv. Mazkur model shaxsiy o'rganish tajribasini raqamli refleksiya bilan uyg'unlashtirib, o'quvchini mustaqil, ijodiy va aksiologik fikrlovchi shaxs sifatida shakllantiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Vitagen texnologiyalar va sun'iy intellekt (AI) sintezi ta'limning yangi paradigmalaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ushbu integratsiya talaba shaxsining mediamentalitetini uch darajada rivojlantiradi:

- kognitiv, ya'ni raqamli axborotni anglash va tahlil qilish qobiliyatini shakllantiradi;
- refleksiv, ya'ni o'z fikrlarini tahlil qilish, o'z-o'zini kuzatish hamda o'quv jarayonidagi o'zgarishlarni ongli baholash imkonini beradi;
- kommunikativ, ya'ni media vositalari orqali o'z fikrini ifodalash va boshqalar bilan samarali muloqot o'rnatish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

AI dasturlari ushbu bosqichlarda turli funksional vazifalarni bajaradi:

- ChatGPT, Claude va QuillBot refleksiv tafakkurni rivojlantiradi;
- CanvaAI, HeyGen va D-ID media ifodaning estetik hamda kommunikativ imkoniyatlarini kuchaytiradi;

- Perplexity, DeepL va Copilot esa analitik fikrlashni kengaytiradi va ma'lumotni tizimli tahlil qilishni ta'minlaydi.
- Kelajakda vitagen–AI integratsiyasi quyidagi yo'nalishlarda yanada rivojlanishi kutilmoqda:
- “Smart Mediamentor” moduli – AI yordamida shaxsiy media mentor yaratish tizimini joriy etish;
- Vitagen portfel – AI asosida talabalarning shaxsiy rivojlanish tarixini tahlil qilish va ularning o'zlashtirish dinamikasini kuzatish;
- Multimodal refleksiya – AI vositalari yordamida nutq, matn, video va ovoz sintezini birlashtirgan yangi turdagi refleksiv o'qitish modeli.

Shunday qilib, AI texnologiyalar vitagen ta'lim tizimini inson tafakkurining yangi bosqichiga olib chiqmoqda. Bu bosqichda shaxs endi passiv bilim oluvchi emas, balki media ongli yaratuvchi, ya'ni raqamli tafakkur, refleksiya va ijodiy ifodaning uyg'unlashgan subyekt sifatida shakllanadi. Ushbu integratsiya ta'lim jarayonida nafaqat o'quv samaradorligini, balki shaxsning ma'naviy, kognitiv va kommunikativ rivojlanish sifatini ham sezilarli darajada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Rustamova N. Vitagen texnologiyalar asosida talabalarda mediamentalitetni rivojlantirish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2023. – 256 b.
2. Vygotskiy L. S. Myshlenie i rech. – Moskva: Pedagogika, 1982. – 314 s.
3. Miao F., Holmes W. AI and Education: Guidance for Policy-makers. – Paris: UNESCO, 2023. – 180 p.
4. Rustamova N. Mediamentalitet va raqamli madaniyat: vitagen yondashuv // Oliy ta'lim innovatsiyalari jurnali. – 2024. – № 2. – B. 41–52.
5. Floridi L. The Logic of Information: A Theory of Philosophy as Conceptual Design. – Oxford: Oxford University Press, 2019.
6. OECD. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. – Paris: OECD Publishing, 2023.
7. Anderson J. Vitagen Pedagogy and Reflective Learning. – London: Routledge, 2022.
8. Rustamova N., Ibragimova D. AI vositalar yordamida mediamentalitetni baholash texnologiyasi. – Chirchiq: Chirchiq DPU nashriyoti, 2025.
9. Gardner H. The App Generation: How Today's Youth Navigate Identity. – New Haven: Yale University Press, 2020.
10. Gurevich P. Filosofiya informatsionnogo soznaniya. – Moskva: Akademkniga, 2018.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.